УДК 343.1
DOI 10.36919/3041-1149(Print).9.2025.203-209

Т. М. Мигрин,
аспірантка,
Науково-дослідний інститут
публічного права
email: mygryn1999@ukr.net
ORCID 0009-0005-0329-1151права

ІСТОРІЯ ТЕРМІНА «ПЕРЕКЛАД» ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЙОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

У статті досліджується історія становлення терміна «переклад» у широкому міждисциплінарному контексті, що охоплює лінгвістичні, філософські, когнітивні та правознавчі підходи. Особлива увага приділяється аналізу еволюції цього поняття в європейській інтелектуальній традиції, починаючи з гуманістичних трактувань XV–XVI століть і завершуючи сучасним термінологічним апаратом німецькомовної школи перекладознавства. У цьому контексті термін translation розглядається не лише як технічне поняття, а як категорія, що відображає складні соціокомунікативні й когнітивні процеси міжмовної трансляції змісту. Обґрунтовано, чому саме термін translationswissenschaft був обраний як найпридатніший для позначення науки про переклад з огляду на його міждисциплінарну нейтральність, методологічну широту й термінологічну однозначність.

У межах статті також аналізується інтерпретація терміна «переклад» у кримінальному процесуальному законодавстві України. Розглядаються різні значення, в яких це поняття функціонує як процес усного перекладу, письмового перекладу та як результат перекладацької діяльності. Встановлено, що чинне законодавство не завжди забезпечує чітке термінологічне розмежування, що призводить до правової невизначеності, труднощів у правозастосуванні та потенційних порушень процесуальних прав осіб, які не володіють державною мовою. Порушено питання співвідношення терміна «переклад» з іншими суміжними категоріями, зокрема «мовним посередництвом», «експертною» та «спеціалістською» діяльністю в кримінальному провадженні.

На основі комплексного аналізу наукової літератури, сучасних теорій перекладу та положень Кримінального процесуального кодексу України сформульовано основні проблеми, пов'язані з неуніфікованим вживанням терміна «переклад». У підсумку запропоновано перспективні напрями подальших наукових досліджень, які повинні бути спрямовані на вдосконалення термінологічного апарату кримінального процесуального законодавства, розвиток національної теорії юридичного перекладу та зміцнення гарантій права на справедливий суд.

Ключові слова: *переклад, перекладознавство, термінологія, кримінальне процесуальне законодавство, тлумачення, правова сфера, мовне посередництво, усний переклад, письмовий переклад, забезпечення права на захист.*

Постановка проблеми та актуальність. Переклад є однією з найдавніших форм міжкультурної комунікації, що забезпечує обмін інформацією та знаннями між мовними спільнотами. З розвитком суспільства й ускладненням соціальних відносин роль перекладу постійно зростає, охоплюючи дедалі нові сфери людської діяльності. Особливе значення переклад набуває в правовій сфері, де точність та однозначність термінології є критично важливими для забезпечення справедливості й законності. У кримінальному провадженні, де часто вирішуються питання про права та свободи людини, якісний переклад може мати вирішальне значення для долі обвинуваченого, потерпілого чи свідка.

Дослідження термінології та історії розвитку перекладознавства є актуальним і має важливе теоретичне й практичне значення з огляду на такі чинники:

– становлення перекладознавства як науки, якому передбачено не лише опис перекладацьких практик, але й розробку теоретичних моделей, методології дослідження та формування власного понятійного апарату;

– міждисциплінарний характер перекладу, у якому переклад є складним і багатогранним явищем, що розглядається на перетині різних наукових дисциплін, охоплюючи лінгвістику, культурологію, психологію, соціологію та правознавство;

– практична значущість термінологічної ясності з однозначним розумінням термінів, що є досить важливим для практичної діяльності перекладачів, викладачів перекладу, дослідників та особливо для фахівців правової сфери.

У кримінальному процесі особлива увага повинна бути приділена правам та свободі людини, точність і недвозначність термінології є вагомою потребою для забезпечення справедливого судочинства. Неправильне тлумачення термінів може призвести до серйозних помилок у перекладі, що зі свого боку може мати негативні наслідки для учасників процесу.

Метою статті є дослідження історії терміна «переклад» у широкому міждисциплінарному контексті та аналіз його інтерпретації в кримінальному процесуальному законодавстві України. Ця стаття дасть змогу вирішити ряд таких завдань: 1) простежити історію виникнення та вживання ключових термінів перекладознавства, як-от «переклад» (translation), «перекладознавство», «письмовий переклад» та «усний переклад». Це допоможе з'ясувати, як змінювалося розуміння перекладу із часом і які чинники впливали на формування сучасної термінології; 2) розглянути різні підходи до визначення цих термінів та їхнього співвідношення в лінгвістичній і культурологічній традиціях. Лінгвістичний підхід акцентує увагу на мовних аспектах перекладу, тоді як культурологічний враховує культурний контекст і міжкультурні відмінності; 3) проаналізувати причини вибору терміна для позначення науки про переклад з огляду на його семантичну прозорість і міждисциплінарний потенціал. Важливо з'ясувати, чому саме цей термін виявився найбільш вдалим і прижився в науковому обігу; 4) запропонувати класифікацію субдисциплін у межах перекладознавства, що відображає сучасний стан розвитку цієї науки. Перекладознавство містить багато різних напрямів досліджень, і їхня класифікація є важливим завданням для структурування наукових знань; 5) дослідити, як термін «переклад» інтерпретується та застосовується в кримінальному процесуальному законодавстві України, виявити можливі розбіжності та проблеми в його тлумаченні та застосуванні на практиці. Це завдання має важливе практичне значення, оскільки від правильності розуміння терміна «переклад» залежить дотримання прав учасників кримінального провадження; 6) сформулювати пропозиції щодо вдосконалення термінології та законодавчого регулювання перекладацької діяльності в кримінальному судочинстві України. Ці пропозиції можуть сприяти підвищенню якості перекладу в правовій сфері та забезпеченню більшої справедливості судового процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика термінологічного визначення поняття «переклад» та його інституціоналізації в кримінальному процесі посідає вагоме місце в сучасній міждисциплінарній науковій дискусії, що поєднує результати перекладознавства, правознавства та прикладної лінгвістики.

У процесі дослідження автор спирається на напрацювання провідних учених у сфері теорії перекладу. Зокрема, у працях О. Каде обґрунтовано комунікативно-наукову природу перекладу, а також запропоновано вживання терміна *translation* як узагальненого позначення як усного, так і письмового перекладу, що дає змогу забезпечити концептуальну єдність цієї категорії в правовому дискурсі [7]. Зі свого боку Г.-Й. Вермеєр та Ю. Хольц-Мянттярі в своїх дослідженнях здійснюють акцент на функціональній парадигмі перекладу, пропонуючи розглядати перекладача як активного учасника комунікативного процесу, а не лише як нейтрального транслятора змісту [12; 4].

Важливим є внесок В. Вільсса, який акцентує увагу на когнітивних процесах у перекладі, специфіці перекладацької компетентності та питаннях методології перекладознавства [13; 14]. У межах інтегративного підходу до дослідження перекладу варто згадати праці М. Снелл-Горнбі,

де аналізується переклад як частина міжкультурної комунікації, що є особливо релевантним у контексті кримінального провадження за участю іноземців або осіб, які не володіють державною мовою [10].

Окремий пласт становлять дослідження, присвячені термінологічним проблемам науки про переклад. У працях К.-Р. Бауша, А. Ф. Келлетата, К. Кнаппа та А. Кнапп-Поттхофф, а також Г. Кальверкемпера здійснено диференціацію понять «переклад» і «мовне посередництво», обґрунтовано використання терміна *Translationswissenschaft* як найбільш адекватного для позначення науки про переклад у міждисциплінарному полі [1].

У контексті кримінального процесуального права особливу увагу приділено аналізу перекладу в правовій сфері. Вагомий внесок у цей напрям здійснив Й. Ребейн, який у своїх роботах досліджує специфіку усного перекладу в умовах інституціоналізованої правової комунікації, зокрема в процедурах надання притулку та в кримінальному провадженні [9].

Системний аналіз зазначених джерел дав змогу автору виявити не лише еволюцію поняття «переклад» у науковій традиції, але й виявити суперечності в його застосуванні в чинному кримінальному процесуальному законодавстві України. Виявлено потребу в уніфікації правового статусу перекладача, оновленні дефініційного апарату Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та впровадженні європейських стандартів у сфері судового перекладу.

Термін *translation* у значенні «переклад» уперше фіксується в джерелах XV століття, зокрема в працях гуманіста та лікаря Генріха Штейнгьовеля (1412–1483), який здійснював переклади творів Петрарки та Боккаччо. У передмові до свого перекладу байок Езопа він зазначає, що передає тексти грецького автора *in der nüwen translation usz kriechisch in latin* («у новому перекладі з грецької на латину»), що засвідчує вже тоді вживане технічне поняття *translation* у значенні міжмовної трансформації [3]. У першій половині XVI століття термін уже доволі активно використовується різними авторами як синонім до понять Vertolmetschung (усний переклад) та Übersetzung (письмовий переклад), поступово фіксуючись у лексикографічних джерелах (Grimm, ibid).

Форми на зразок Translation, Translatoren (перекладачі) та translatorisch (перекладацький) поширюються, зокрема, в Австро-Угорщині, де ними позначають як вид діяльності, так і професійну ідентичність осіб, що здійснюють переклад [12].

Подальший розвиток термінології в Європі тісно пов’язаний із діяльністю таких постатей, як Мартін Лютер, який своїм перекладом Біблії заклав основи не лише німецької літературної мови, а й нормативного підходу до перекладу в релігійній і правовій сферах [13]. Паралельно у франкомовному середовищі Етьєн Доле, французький гуманіст, у трактаті La manière de bien traduire d'une langue en aultre (1540) запропонував першу систематизацію перекладацьких принципів, наголошуючи на потребі в збереженні змісту та стилю оригіналу [2].

У XX столітті термін translation у науковий обіг упровадив Отто Каде, який 1968 року запропонував використовувати його як родову категорію (гіперонім) для позначення як усного, так і письмового перекладу [6]. На думку вченого, хоча ці види перекладу мають свої специфічні риси, обидва є проявами міжмовної комунікації, тобто мають спільну сутність як процеси передачі змісту [8].

У німецькомовному академічному середовищі для позначення науки про переклад утвердився термін Translationswissenschaft, який є міждисциплінарним за природою та охоплює як усний, так і письмовий переклад. Інші терміни – Translatorik, Translatologie – використовуються рідше, маючи або вузьке прикладне, або теоретичне забарвлення [5]. Термін Übersetzungswissenschaft подекуди вживається як синонім, проте може обмежуватися сферою письмового перекладу [13], що, відповідно, впливає на межі його застосування.

Суперечливим залишається й питання співвідношення між усним перекладом та мовною посередницькою діяльністю. Дослідники Й. Ребейн [9, с. 57–59], К. Кнапп і А. Кнапп-Поттхофф [4, с. 115–117] підкреслюють значення ситуативного контексту, невербальних засобів комунікації та динамічної природи усного перекладу як складової ширшої категорії мовного посередництва. Натомість Отто Каде наполягає на спільності когнітивних і комунікативних механізмів, що

лежать в основі як усного, так і письмового перекладу, і розглядає їх у межах єдиної наукової парадигми [8].

Термін Translationswissenschaft має ряд переваг: він точний, концептуально нейтральний і несе мінімальне ідеологічне навантаження, що дає змогу ефективно позначити предметну сферу перекладознавства без прив'язки до конкретного виду діяльності чи дослідницького напряму [5, с. 82].

Виклад основного матеріалу дослідження. У правовому контексті України термін «переклад» набуває нормативної ваги у зв'язку із забезпеченням процесуальних гарантій для осіб, які не володіють державною мовою. Стаття 29 Конституції України закріплює право кожного на користування рідною мовою в судочинстві, а положення Кримінального процесуального кодексу України деталізують механізми реалізації цього права.

Так, відповідно до частини першої статті 20 КПК України, у разі незнання мовою кримінального провадження особі забезпечується перекладач. Кодекс оперує терміном «переклад» у трьох основних значеннях: 1) усний переклад під час слідчих і судових дій; 2) письмовий переклад матеріалів кримінального провадження; 3) результат перекладу у формі письмового документа. Проте відсутність чіткого розмежування цих значень у тексті закону породжує труднощі в правозастосовній практиці та потенційні порушення прав учасників провадження.

Крім того, у термінологічному апараті КПК України спостерігається конкуренція понять «перекладач», «спеціаліст» та «експерт». Їхні межі не завжди чітко встановлені, що створює ризики подвійного тлумачення та правової невизначеності в процесуальній ролі перекладача, особливо у випадках, коли він долучається до дій з ознаками експертної діяльності.

Отже, історичний, лінгвістичний і правовий аналіз терміна «переклад» свідчить про його складну еволюцію, багатошаровість значень і потребу в оновленні термінологічного апарату кримінального процесуального законодавства України відповідно до міжнародних стандартів.

В Україні термін «переклад» у кримінальному процесуальному законодавстві має особливе значення, оскільки він визначає правові засади забезпечення права на захист для осіб, які не володіють мовою кримінального провадження. Це право є одним з основоположних прав людини й гарантується Конституцією України та міжнародними правовими актами.

Кримінальний процесуальний кодекс України використовує термін «переклад» у кількох значеннях, зокрема для позначення:

– процесу перекладу усного мовлення (усний переклад). У кримінальному процесі усний переклад може здійснюватися під час допитів, судових засідань, слідчих дій та інших процесуальних дій, де присутня особа, яка не володіє мовою провадження;

– процесу перекладу письмових документів (письмовий переклад). Письмовий переклад може бути потрібний для перекладу обвинувальних актів, судових рішень, доказів та інших документів, що мають значення для кримінального провадження;

– результату перекладацької діяльності (текст перекладу). Текст перекладу має бути точним і достовірним, оскільки він є частиною матеріалів кримінального провадження й може впливати на рішення суду.

Водночас у КПК України не завжди чітко розмежовуються ці значення, що може призводити до певних труднощів у тлумаченні та застосуванні відповідних норм. Відсутність чіткого розмежування створює правову невизначеність і призводить до зловживань або помилок у правозастосовній практиці.

Крім того, у кримінальному процесуальному законодавстві України використовуються й інші терміни, що мають відношення до мовного посередництва, як-от «перекладач», «спеціаліст», «експерт». Співвідношення між цими термінами не завжди є однозначним, що може створювати колізії та ускладнювати правозастосовну практику. Наприклад, не зрозуміло, чим відрізняються функції перекладача від функцій спеціаліста або експерта в кримінальному процесі.

Аналіз судової практики показує, що питання тлумачення терміна «переклад» та інших термінів, пов'язаних з мовним посередництвом у кримінальному процесі, є досить актуальним та потребує подальшого дослідження. Судові рішення часто містять посилання на проблеми, пов'язані з якістю перекладу, кваліфікацією перекладачів і дотриманням процесуальних норм, що регулюють перекладацьку діяльність.

У контексті подальшого розвитку дослідження поняття «переклад» як міждисциплінарної категорії та його нормативного закріплення в кримінальному процесуальному законодавстві України доцільним видається окреслення кількох пріоритетних векторів наукового пошуку.

Насамперед актуальним є міжкультурно-лінгвістичний аналіз еволюції терміна «переклад» у різних мовах і правових культурах. Такий підхід дасть змогу виявити як універсальні риси в концептуалізації цього явища, так і національні відмінності, що мають значення для гармонізації правового регулювання перекладацької діяльності в умовах євроінтеграційних процесів. Вивчення лексико-семантичної та дискурсивної специфіки поняття «переклад» у правових традиціях романо-германської, англосаксонської та слов'янської систем дасть нагоду сформувати більш точні дефініції в національному законодавстві.

Окрему наукову перспективу становить дослідження когнітивних і психолінгвістичних механізмів перекладацької діяльності. Аналіз процесів декодування, смислового опрацювання та кодування інформації перекладачем у специфічному юридичному контексті дасть змогу сформулювати обґрунтовані вимоги до професійної компетентності перекладача. Виявлення психолінгвістичних чинників, що впливають на точність перекладу, має критичне значення в умовах кримінального провадження, де від якості перекладу безпосередньо залежить реалізація права на захист.

Перспективним є також розроблення теоретичної моделі перекладу в юридичній сфері, що поєднує вимоги точності, однозначності, формалізованості правового дискурсу з потребою в адаптації юридичних понять у міжмовній комунікації. Така модель має враховувати не лише лінгвістичні параметри, а й прагматичні, когнітивні та правові аспекти комунікації між суб'єктами кримінального процесу.

Надзвичайно цінним у науковому й прикладному аспекті є проведення порівняльного аналізу законодавчого регулювання перекладацької діяльності в кримінальному судочинстві різних країн. Виявлення кращих практик щодо правового статусу перекладача, процедур допуску, етичних стандартів і контролю якості перекладу може стати підґрунтям для вдосконалення національного законодавства України. Особливо корисним у цьому контексті є аналіз норм країн Європейського Союзу, які вже імплементували положення Директиви 2010/64/ЄС про право на переклад у кримінальному процесі.

Нарешті, важливим науковим завданням є розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення термінологічного апарату КПК України та суміжних нормативно-правових актів. Зокрема, йдеться про потребу в чіткому розмежуванні понять «переклад», «усний переклад», «письмовий переклад», «перекладач», «експерт» і «спеціаліст» з метою уникнення термінологічної невизначеності. Такі рекомендації можуть бути покладені в основу нової редакції відповідних статей КПК України або спеціального закону про судовий переклад.

Отже, системне дослідження зазначених напрямів сприятиме не лише розвитку науки перекладознавства в її юридичному вимірі, а й удосконаленню правозастосовної практики в Україні через зміцнення гарантій прав учасників кримінального процесу.

Висновок. Проведене дослідження дає змогу констатувати, що термін *translation* у значенні «переклад» має глибоке історичне коріння, яке бере початок ще в XV столітті, а в науковий обіг його як гіперонім до усного й письмового перекладу було введено Отто Каде 1968 року. Це засвідчує багатовікову еволюцію поняття перекладу та його поступову наукову інституціоналізацію. У німецькомовному академічному середовищі найбільш усталеним терміном для позначення науки про переклад є *translationswissenschaft*, який визнано найбільш чітким, нейтральним і міждисциплінарно прийнятним. Він репрезентує сучасне розуміння перекладознавства як системної науки, що охоплює всі аспекти перекладацької діяльності.

Водночас у кримінальному процесуальному законодавстві України термін «переклад» відіграє ключову роль у забезпеченні фундаментального права на захист, особливо для осіб, які не володіють державною мовою. Однак чинна редакція норм законодавства не завжди забезпечує достатню термінологічну точність, що породжує правову невизначеність, потенційні колізії та ускладнення в правозастосовній практиці. Зокрема, нечітке розмежування між процесом перекладу, його результатом і суб'єктами перекладацької діяльності може призводити до суттєвих порушень прав учасників кримінального провадження.

У зв'язку із цим подальші дослідження мають бути орієнтовані на глибоке осмислення природи перекладу в правовому контексті, уніфікацію термінології, а також на розробку концептуальної моделі, що забезпечить належне нормативне закріплення та ефективне правозастосування. Такий підхід сприятиме не лише підвищенню якості перекладацького забезпечення в кримінальному судочинстві, а й реалізації принципу справедливості в правосудді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bausch, K.-R., Kelletat, A. F., Knapp, K., Knapp-Potthoff, A. (2000). Sprachmittlung und Translation. Tübingen : Narr.

2. Berman, A. (1985). La traduction et la lettre ou l'auberge du lointain. Paris : Seuil.

3. Grimm, J., Grimm, W. (1951). Deutsches Wörterbuch (Bd. 21). Leipzig : Hirzel.

4. Holz-Mänttäri, J., Vermeer, H. J. (1985). Translatorisches Handeln: Theorie und Methode. Helsinki : Suomalainen Tiedeakatemia.

5. Kalverkämper, H. (1999). Die Disziplin Translation: Konturen, Probleme und Perspektiven. In H. Salevsky (Ed.). Übersetzungswissenschaft an der Jahrtausendwende. Pp. 13–30. Wien : Braumüller.

6. Kade, O. (1968a). Kommunikationswissenschaftliche Probleme der Translation. *Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung*. 21 (3/4), 197–208.

7. Kade, O. (1968b). Zufall und Gesetzmäßigkeit bei der Translation. Leipzig : Verlag Enzyklopädie.

8. Kade, O. (1980). Sprachmittlung als gesellschaftliches Phänomen und Gegenstand wissenschaftlicher Forschung. Leipzig : Verlag Enzyklopädie.

9. Rehbein, J. (1985). Institutioneller Rahmen und kommunikative Handlungsmuster beim Dolmetschen im Asylverfahren. In H. Bühler (Ed.). Der Übersetzer und seine Stellung in der Öffentlichkeit. Pp. 412–428. Wien : Braumüller.

10. Snell-Hornby, M. (1988). Translation Studies: An Integrated Approach. Amsterdam : Benjamins.

11. Snell-Hornby, M. (1991). Übersetzen, Sprache, Kultur: Konzeption einer integrierten Translationstheorie. Wien : Braumüller.

12. Vermeer, H. J., Reiß, K. (1991). Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie. Tübingen : Niemeyer.

13. Wilss, W. (1977b). Übersetzungswissenschaft: Probleme und Methoden. Stuttgart : Klett.

14. Wilss, W. (1987a). Kognitive Aspekte des Übersetzungsprozesses. *Folia Translatologica*. 2, 23–45.

REFERENCES

1. Bausch, K.-R., Kelletat, A. F., Knapp, K., & Knapp-Potthoff, A. (2000). *Sprachmittlung und Translation*. Tübingen : Narr [in Germany].

2. Berman, A. (1985). *La traduction et la lettre ou l'auberge du lointain*. Paris : Seuil [in France].

3. Grimm, J., & Grimm, W. (1951). *Deutsches Wörterbuch* (Bd. 21). Leipzig : Hirzel [in Germany].

4. Holz-Mänttäri, J., & Vermeer, H. J. (1985). *Translatorisches Handeln: Theorie und Methode*. Helsinki : Suomalainen Tiedeakatemia [in Finland].

5. Kalverkämper, H. (1999). Die Disziplin Translation: Konturen, Probleme und Perspektiven. In H. Salevsky (Ed.). *Übersetzungswissenschaft an der Jahrtausendwende* (pp. 13–30). Wien : Braumüller [in Austria].

6. Kade, O. (1968a). Kommunikationswissenschaftliche Probleme der Translation. *Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung*. 21 (3/4), 197–208 [in Germany].

7. Kade, O. (1968b). *Zufall und Gesetzmäßigkeit bei der Translation*. Leipzig : Verlag Enzyklopädie [in Germany].

8. Kade, O. (1980). *Sprachmittlung als gesellschaftliches Phänomen und Gegenstand wissenschaftlicher Forschung*. Leipzig : Verlag Enzyklopädie [in Germany].

9. Rehbein, J. (1985). Institutioneller Rahmen und kommunikative Handlungsmuster beim Dolmetschen im Asylverfahren. In H. Bühler (Ed.). *Der Übersetzer und seine Stellung in der Öffentlichkeit* (pp. 412–428). Wien : Braumüller [in Austria].

10. Snell-Hornby, M. (1988). *Translation Studies: An Integrated Approach*. Amsterdam : Benjamins [in Netherlands].

11. Snell-Hornby, M. (1991). *Übersetzen, Sprache, Kultur: Konzeption einer integrierten Translationstheorie*. Wien : Braumüller [in Germany].

12. Vermeer, H. J., & Reiß, K. (1991). *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen : Niemeyer [in Germany].

13. Wilss, W. (1977b). *Übersetzungswissenschaft: Probleme und Methoden*. Stuttgart : Klett [in Germany].

14. Wilss, W. (1987a). Kognitive Aspekte des Übersetzungsprozesses. *Folia Translatologica*. 2, 23–45 [in Germany].

T. M. Myhryn. HISTORY OF THE TERM "TRANSLATION" AND ITS INTERPRETATION IN THE CRIMINAL PROCEDURE LEGISLATION OF UKRAINE

This article explores the historical development of the term translation within a broad interdisciplinary context encompassing linguistic, philosophical, cognitive, and legal perspectives. Particular attention is devoted to the evolution of the concept in the European intellectual tradition, from its humanistic interpretations in the 15th–16th centuries to the modern terminological apparatus of the German-speaking school of translation studies. Within this framework, the term translation is considered not merely as a technical label but as a category that reflects the complex socio-communicative and cognitive processes of interlingual meaning transfer. The article substantiates why the term Translationswissenschaft has been adopted as the most appropriate designation for the science of translation, highlighting its interdisciplinary neutrality, methodological inclusivity, and terminological clarity.

The article further examines how the term "translation" is interpreted in the criminal procedural legislation of Ukraine. It considers the multiple meanings the term may assume: as a process of oral interpretation, written translation, and as the product of translational activity. The analysis demonstrates that Ukrainian legislation does not always ensure precise terminological distinctions, resulting in legal uncertainty, difficulties in enforcement, and potential violations of procedural rights of individuals who do not speak the state language. The study also addresses the relationship between "translation" and related concepts such as "language mediation", "expert activity", and "specialist involvement" within the framework of criminal proceedings.

Based on a comprehensive analysis of scholarly literature, contemporary translation theories, and the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the author identifies key challenges related to the inconsistent use of the term "translation." The article concludes by outlining priority directions for future research aimed at improving the terminological framework of Ukrainian criminal procedural law, advancing the national theory of legal translation, and strengthening the guarantees of the right to a fair trial.

Keywords: *translation, translation studies, terminology, criminal procedure legislation, interpretation, legal sphere, language mediation, interpretation, translation, ensuring the right to defense.*